

725.94

Szerző:

Cím:

Tündő törökvilág Budán

Kis Ujság. 1950. okt. 29.

"1950"

Tündő törökvilág Budán

Ószi csendesség csepeg a málladozó csatornákon, penésztől sikosak a porladó lépcsők, egy árva lélek sem mossa meg a sikátorokat, tenyérszíni terraszokat, vörösmárvány- és nyerstégla-mellvédeket, gaztól felvert szomorú kis udvarokat, amelyek mélyén négyszáz éve romlatlanul áll Gül Baba türbéje. Mohamed budai pasa parancsára emelték az Iszlám budai szentjének Korán-idézetekkel televesétt, nehéz ólomkoporsója fölé ezt a kerek, kicsiny kápolnát s kétszázhusz évvel később ezzel a tornyos, árkádos, agyagszobros, függökertes „kioszk”-kal, egy mulatóhely alá temette Gül Babát és rózsailatú, halottá álmát a fiatal, parvenü Pest. Sváb bürgerek izlése hordott itt össze dór, jón és korinthusi oszlopfőt, dúskeblű hellén istennők égeleit terrakotta szobrait, barokk tetőparkányt és gót folyosókat, regényes szobáskákat és nyitott gipsztukkós csarnokokat, afféle történelmi sörkert modorban. Csöppnyi udvarra szorították magát a türbét s a rózsakertet, amelyben Abdul Latif haláláig ápolták, ojtották és frissítették Gül Baba menhelytelenül csenevészülő rózsatöveit. Ma már csak két satnya, elfajzott rózsát képviselő a négyszázéves családfát, amelynek pompája és illata egykor az egész dombot meghódította Mustafa Sokoli, a reneget fűrdőépítő Jesil Ilidzsifőtől, a mai Császárfürdőtől Tabakhané-ig, az emlékében is tündező Tabánig. Ámbátor az is lehetséges, hogy Husszein, a történetíró hazudott. Gül Baba sohasem élt s egy másik izahitü elszá...

örök álmát a türbe mélyén. Kismet... mindegy, a történet szép volt, szebb, mint az operettlibrettóban s ma is felmáznak a Meoset-utcán az igazhitűek Kurbán bayram és Ramazan böjt idején, levetik a cipőjüket és arcraborulnak kelet felé, de már nem sütnék fiatal birkát a rózsafák között, nem lobog a próféta zöld lobogója a félholdas tornyon, három éve elment Abdul Latif, az utolsó pesti imám és elment az özevgye is.

A sírban

pókhálós, porszagú csend van. Az ostrom idején egyetlen ágyúölvés zúgott át a kápolnán, pontosan a kelet-nyugati irányban fekvő két ablakon s néhány téglatorneléket hullajtott a koporsóra, amely félg fekvő, félig álló helyzetben, lábával és arccal kelet felé őrzi Gül Babát. Az ólomkoporsót szép, mahagóni burkolatban kiemelték már a kriptából, ott fekszik vörösmárvány-talpaton a türbe közepén, fejénél a fehérsejyembélésű zöld turbánt csendben eszik a molyok. Foszló selyem imaszőnyeg borul a koporsóra, a nagy, fehér-zöld mintázalú kelimet valaki elvitte megörzésre s azóta is őrzi. A keleti ablakban poros, fehér selyemzszakban a Korán piben, utóljára lavasszal nyitotta fel az egyiptomi kolónia négy látogatója, aki itt ülte meg az ünnepet harisnyában terdelelve a padlón. Az utolsó moszlim látogatók beirták a nevüket is a vendégkönyvbe, mert a rózsák atya udvarias, finom ember hírében állt és ma is számon tartja látogatóit. Tömlőtollal írták be nevüket az effendik a vendégkönyvbe, klasszikus arab frásjelekkel, azután kiinn a kertben felhúzzák a cipőjüket, beültek a Packardba és elhajlottak. Azóta csak néhány magamfajta hitellen gyaúr zavarja meg Gül Baba álmát, a mély nyugalmát és békeséget. A koporsó

mellett, színehagyott rámában foszladozó pergamenről villannak fel a rózsadombi, török tündérkert utolsó ábrái. Tojásdad rajzon a háremudvar fehérmárvány-oszlopcsarnokával, szökökútjaival és medencéivel, az odaliskok fátylas alakját azonban tapintatosan mellőzte a mohamedán művész szemérme. Mustafa Sokoli palotája, aki renegát létere is úgy belátanult a keleti kényelembé és pompába, hogy sorra építette a fűrdőpalotákat Jesil Ilidzsifől az Ácsik Ilidzséig, amelynek helyén ma a Gellértfürdő áll. Lehet, hogy Mustafa Sokoli vallásos buzgaima teremtetete a sok fűrdőt, ám az is lehet, hogy reuma gyötörte a harcias pasát s azért cipeltette magát pávatollas legyezők alatt egyik ilidzséből a másikba, mert szabadulni akart a kínos nyavalyától. És rajta van az apostoldombi mecset, a régi Esplanade fölött sokáig onladozó janicsár-kórház, amelynek fundamentumát is elvitte néhány évtizeddel ezelőtt egy földcsuszamlás. A naphegyi, tabáni utcákból eltűntek már a magas, vasrostélyos háremablakok, amelyek mögött kisebb bejek és agák rózsaszálait őrizték a szudáni eunuchok...

Tűnnek

a törökvilág nyomai, a Mecset-utca bérházakkal épült be, a Gül Baba-utca siralmas kis völgy innen felülről nézve. Belátni a kopasz udvarokba, a vályogházak kiskertjébe s innen látni, hogy ennek a meredek kis utcának semmi köze már Gül Babához. Közepén áll még néhány törökös házikó, konstantinápolyi külteki vonalakkal, akkora erkélyekkel, hogy két virágcserep már szorongva fér egymás mellett, de belül modern betonlépcső van s egy nagy, széles kerü ablak mögött sárga vilanyfényben fogat fúr vilanygéppel egy fogorvos. Nem rossz összeállítás. Közemben egy ódon ker-

eolat tündöklő porhanyós színelvel, díszkertekkel, mecsetekkel, palotákkal s egy fejmozdulat árán négy elmult évszázadból egyenesen belelátok három amalgámmal tömített zápfogba. Kis huzat van, lebeg a selyem szemfedő Gül Baba porai fölött és zizzen a selyemzacskó, amelyben a Korán kéziratok példánya pihen. Felveszem a másik rámát, amely a koporsóhoz támaszkodik. Három sor arab írásjel miatt, fakuló tussal es áll: Garmics Eszef emlékére, III. K. u. K. bosnyák gyalogezred, 1916 III. 12. Vajjon ki hozta emlékre ezt a tussal frott imát Garmics Eszef bosnyák harcos és hol lépted át a hetedik mennyország kapuját az osztrák császár védelmében? Kinn a kertben csepeg az eső. Most látom csak, hogy a rózsakertben kalarábé is nő és sárgarépa, a petrezselyem pedig olyan vad, kesernyész illatot áraszt, mintha pótozni akarná a rózsák szagát. Mérges, fekete kiskutya lapul a fűben s elinal egy zugolyba, a penzió felé, mert a türbe mellett penzió is van. Krúdy-féle álmokat szövögető, magános emberek számára. És lakások vannak a ravasz áljárókkal, lépcsőkkel, zsákfolyosókkal, rácsos toronylépcsőkkel, lörésekkel és kétszárnyú, egészen mai ablakokkal teleszört épületeiben. Az öreg moszlim rózsakertész nyugalmát azonban nem zavarják a berzenkedő kutyák, a gramofonzene s a nyikorgó szélkakások. Csöndes mosollyal feketik ott, ólombazárva, mert az ilyen négyszázéves koponyák már egészen csöndesen mosolyognak. Az ég aján még dereng a világosság és ezüst fénybe vonja a világosság és ezüst fénybe vonja a türbe tetején a félholdat. Eső hull a fekete zsindeytetőre, dideregnek az utolsó rózsák, talán jövőre már annyi erejük sem lesz, hogy kibajtsanak.